

Lupa- ja valvontaviraston opintomatka Osloon 31.8.-3.9.2026

Jan Kyllönen

Lupa- ja valvontavirasto ja kirjastot

Kirjastotoimi

- Lupa- ja valvontaviraston kirjastotoimi tuottaa yleisten kirjastojen henkilöstölle lyhytkestoista täydennyskoulutusta, myöntää valtionavustuksia, tuottaa tietoa, arvioi kirjastojen toimintaa ja ohjaa kirjastoja kehittämään toimintaansa.

Kansainvälinen yhteistyö

- Osana täydennyskoulutusta edistämme kansainvälistä osaamisen jakamista. Järjestämme säännöllisesti kirjastotyön ajankohtaisiin teemoihin liittyvän Nordic Libraries Annual (NLA) -seminaarin sekä opintomatkoja muihin pohjoismaihin.

Lupa- ja valvontaviraston matkat 2026

Kaksi Norjaan suuntautuvaa matkaa vuonna 2026

- Avoin valtakunnallinen haku. Hakemus muistutti hiukan työhakemusta, tyyliin neljä esseekysymystä.
- Hakemusten ja alueellisen tasa-arvoisuuden perusteella valittiin matkoille osallistujat.
- Elo-syyskuussa pääasiassa kirjastotyöntekijöille ja syyskuun loppupuolikkaalla pääasiassa kirjaston esihenkilöille.
- LVV kustantaa lennot, majoituksen kahden hengen huoneissa (sis. aamiaisen) sekä kohdemaassa siirtymiset. Ruokailut yms. ovat omakustanteisia ja matkakorvauksia on mahdollista hakea, jos kulut ylittävät yli 100 €. Matkan ajalta maksetaan normaalisti päivärahaa, mutta sekin pitää hakea M2-lomakkeella.
- Uusia matkoja luvassa ilmeisesti ensi keväänä. Kannattaa hakea!

Kirjastojen osallistujat

- 25 osallistujaa 25 eri kirjastosta. Osa oli johtajia, osa rivityöntekijöitä.
- 3 matkanjohtajaa (+ neljäs Suomessa; lähti syksyn seuraavalle matkalle mukaan)

Vierailukohteet ja fokus

- 7+1 yleistä kirjastoa, 1 tieteellinen kirjasto
- Kahta kohdetta lukuun ottamatta kaikki kirjastot sijaitsivat Oslossa. Kävimme myös kahdessa vuonoilla sijaitsevassa kirjastossa Oslon läheisyydessä.
- Hakemuksessaan sai perustella oman pääfokuksen, mihin kohteissa keskittyy, mutta yleisesti ohjailevina fokuksina saimme neljä pääteemaa:
- **Lukemisen edistäminen**
- **Osallistaminen**
- **Kirjaston kehittäminen**
- **Tilaratkaisut**
- Itse havainnoin ylläolevien lisäksi pelitoimintaa Oslon kirjastoissa.

The Norwegian Libraries

Public libraries - 356 (647 including local branches)

University and special libraries - 111

School libraries - 2915

High School libraries - 441

Mobile libraries - 23

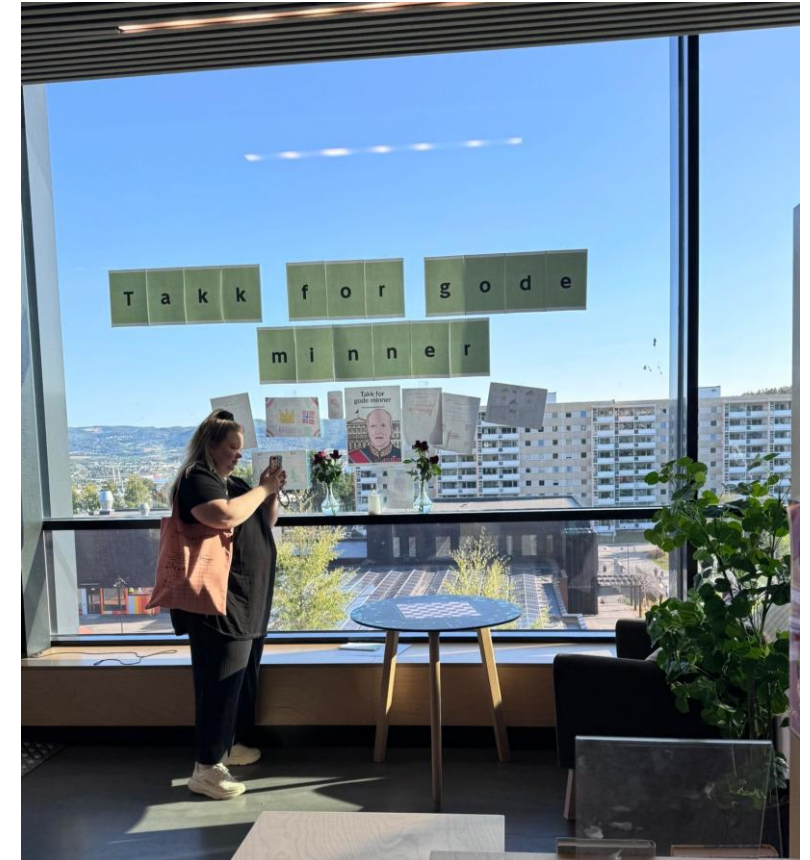
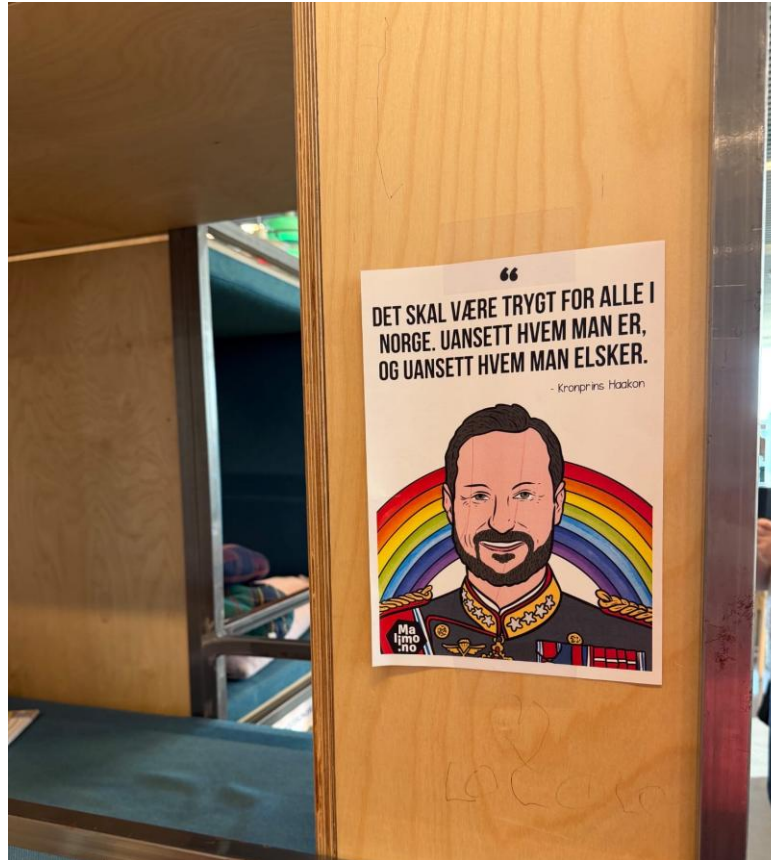
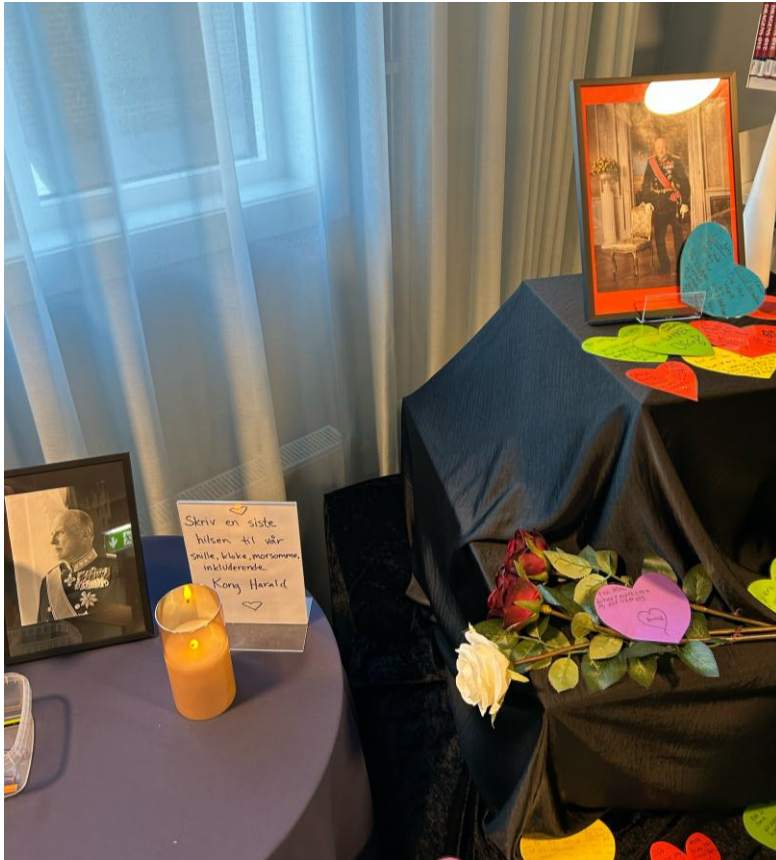
Prison libraries - 40

Hospital libraries - 25

County libraries - 11

nasjonalbiblioteket

Maansuru

Maanantai: Saapuminen ja ryhmäytyminen

- Ryhmäydyimme, tutustuimme hiukan porukkaan ja keskustelimme odotuksistamme ja siitä, mitkä asiat kiinnostavat vierailulla.

Tiistai: (Deichmann) Bjørvika ja Nasjonalsbiblioteket

- Aloitimme Deichmann-kirjastojen helmestä, Bjørvikasta. Saimme opastetun kierroksen ja hiukan vapaata kiertelyaikaa.
- Oodin vastine Norjassa; paljon innovaatioita, kokeiluja
- Päivän jälkimmäinen vierailukohde oli toisella puolella kaupunkia (kuninkaan valan vannominen hidasti perille pääsyä reilusti; katuja oli paljon suljettu)
- Kansalliskirjastossa oli myös museokauppa ja kaksi museonäyttelyä. Kävimme näyttelyissä opastettuina ja saimme luennon lukemisen edistämisen isosta projektista, Leser Sørvis -palvelusta.

Bjørsvika

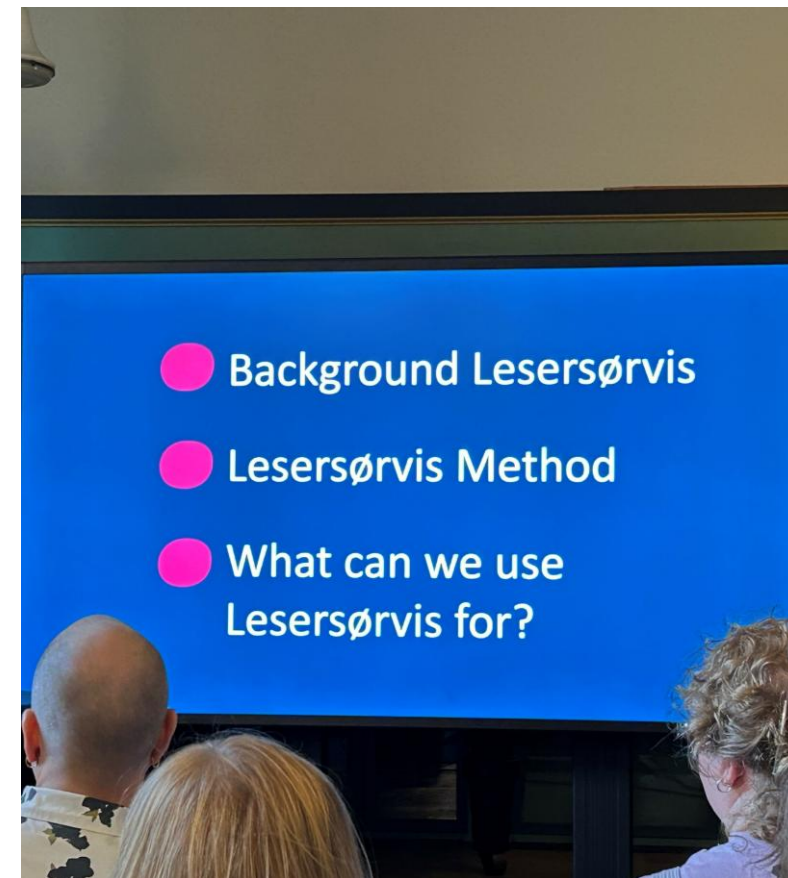
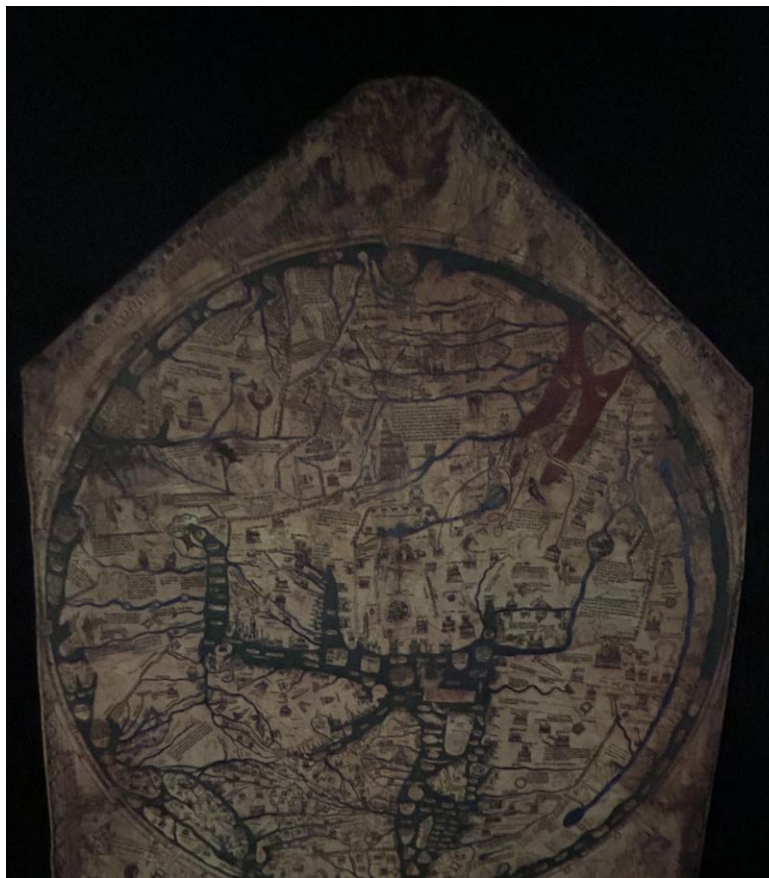
Bjørsvika

Bjørsvika

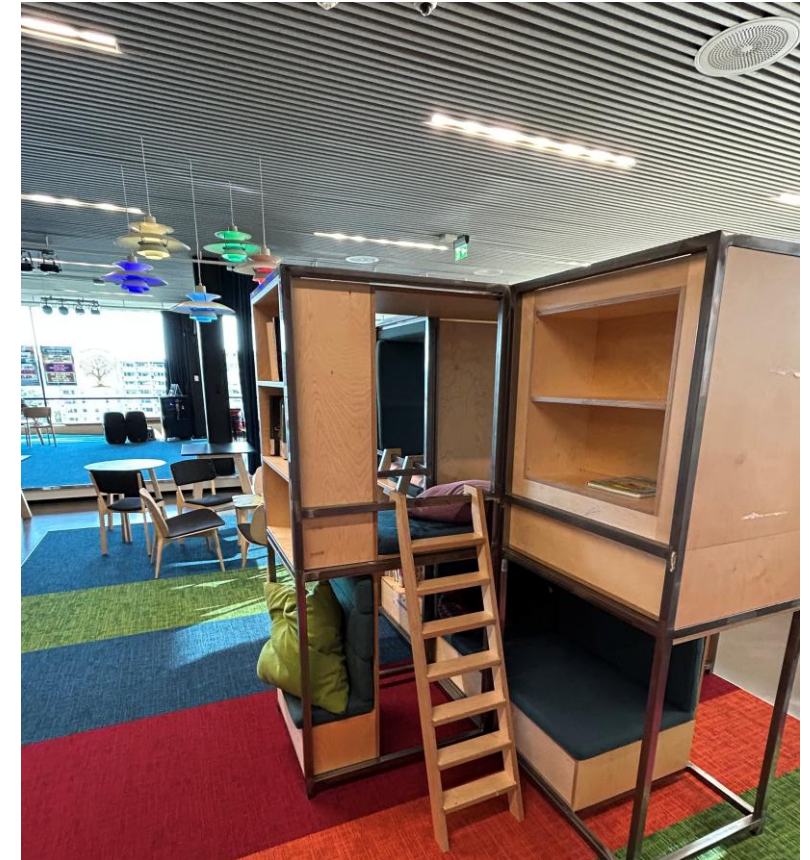
Nasjonalsbiblioteket

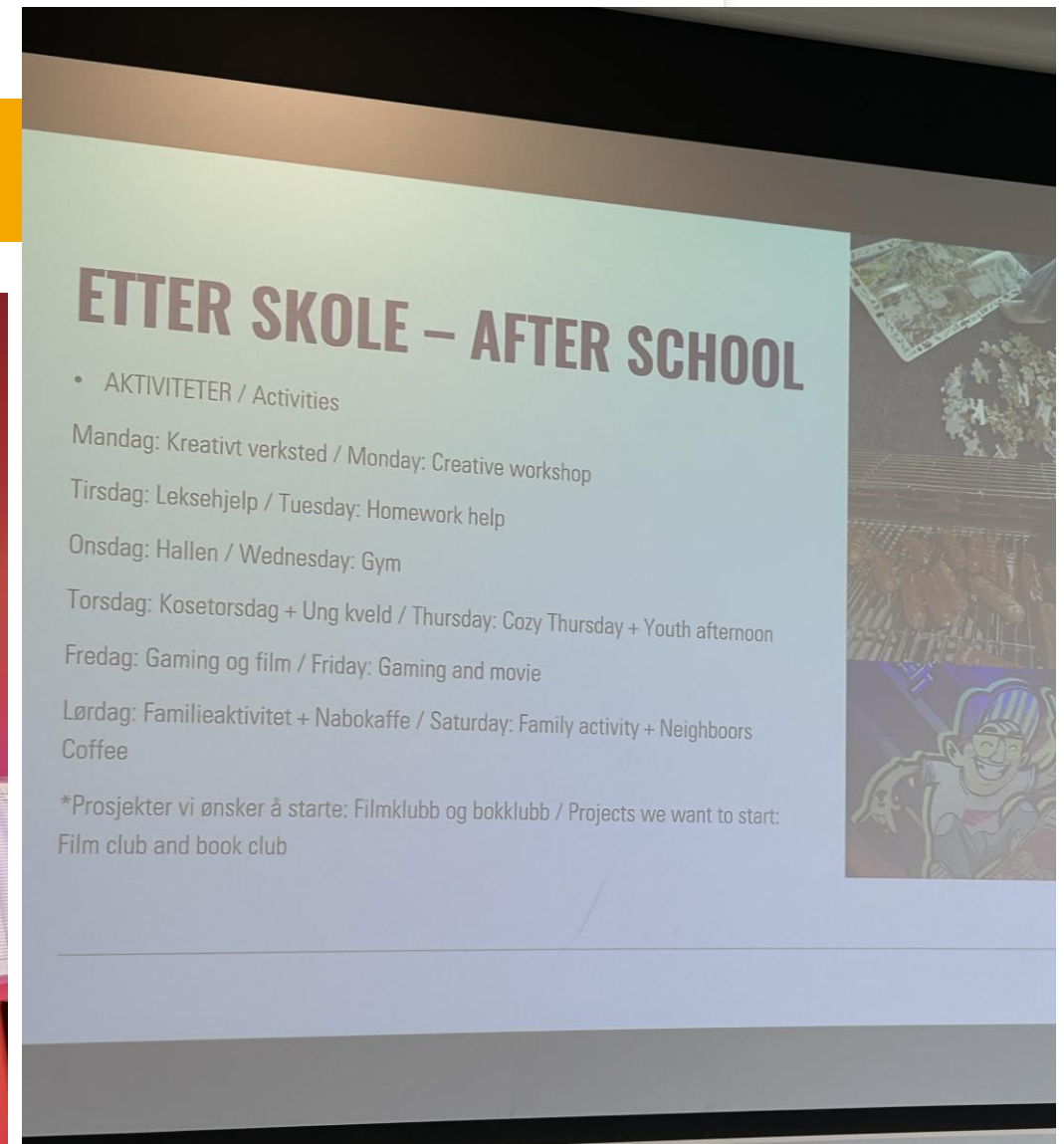
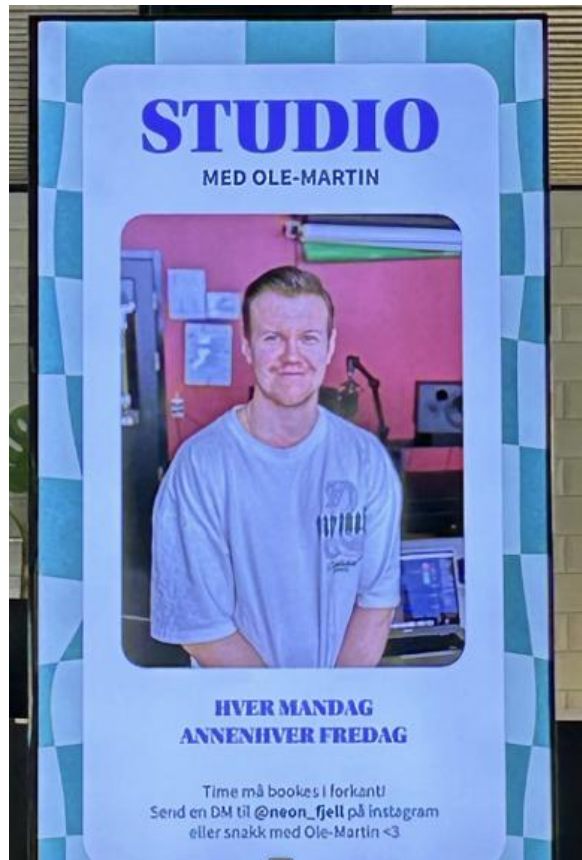
Keskiviikko: Drammenin vuonot ja Oslon keskusta

- Ajoimme noin tunnin vuorille Drammeniin, jossa tutustuimme nupan ja lastenkirjaston välimuotoon, Fjell-kirjastoon.
- Toinen vierailukohde oli Drammenin pääkirjasto. Samassa rakennuksessa on myös yliopiston kirjasto.
- Kolmas vierailukohde oli Tøyen, jossa saimme luennon peruskirjastossa heidän lapsille tekemästään kaksoiskirjastosta Biblo Tøyenista. Tavallaan siis neljä vierailukohdetta samana päivänä!

Fjell

Fjell

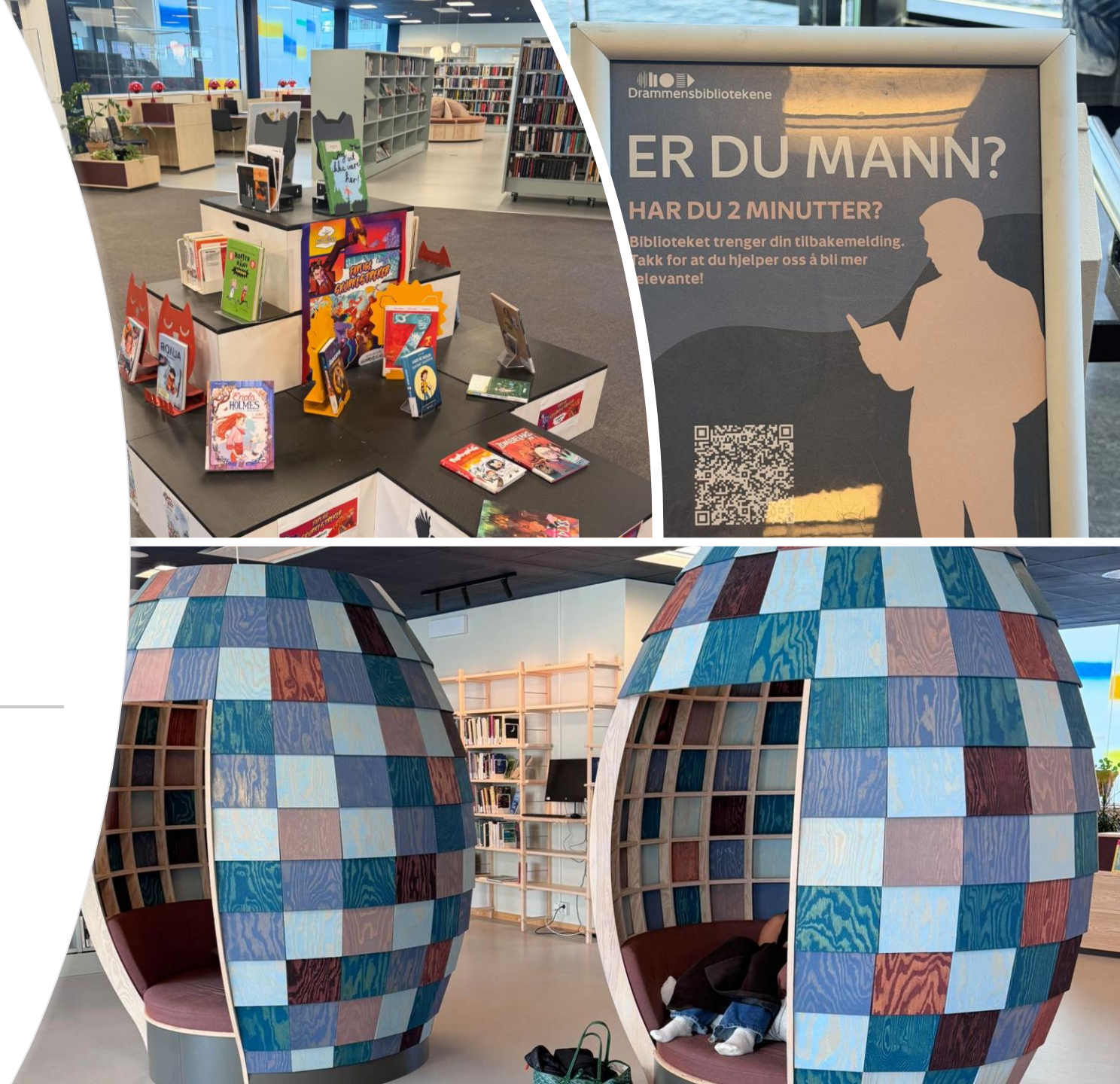

Drammenin pääkirjasto

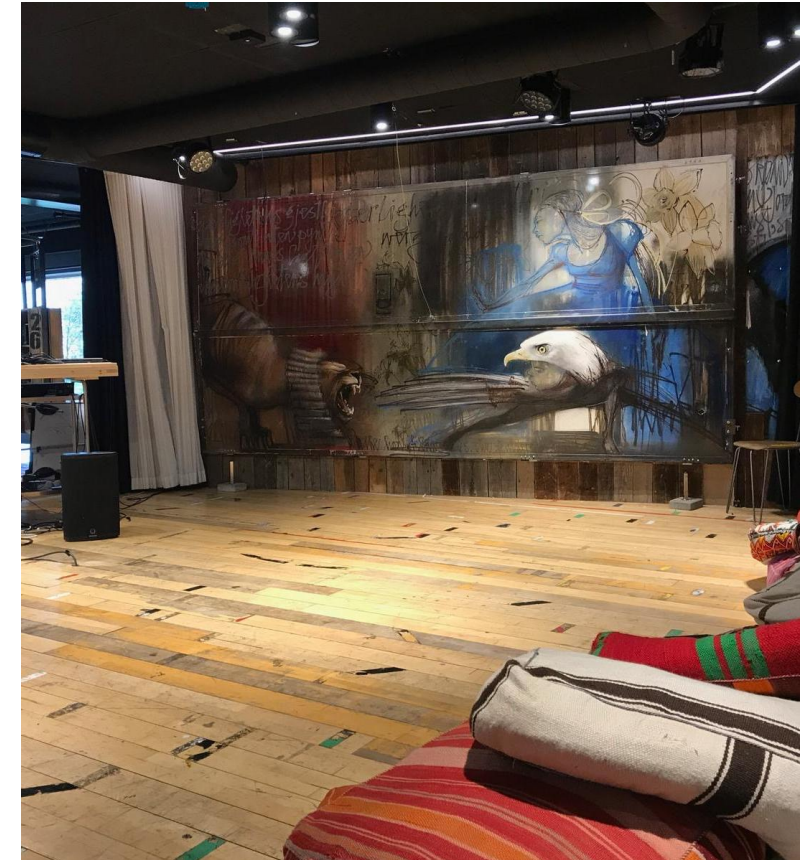
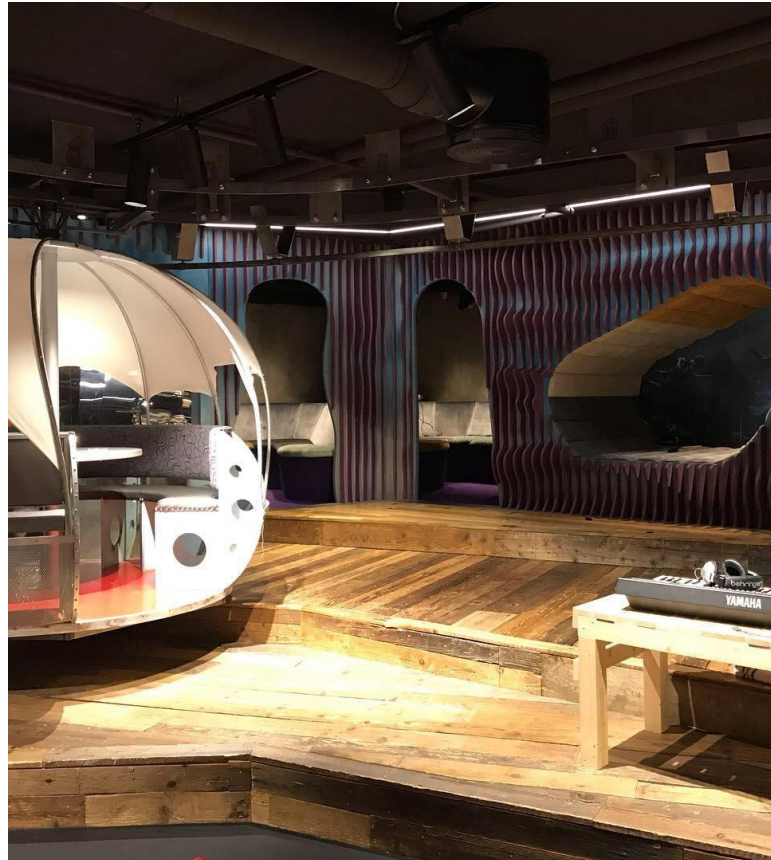
Drammenin pääkirjasto

Tøyenin kirjasto

Biblo Tøyen

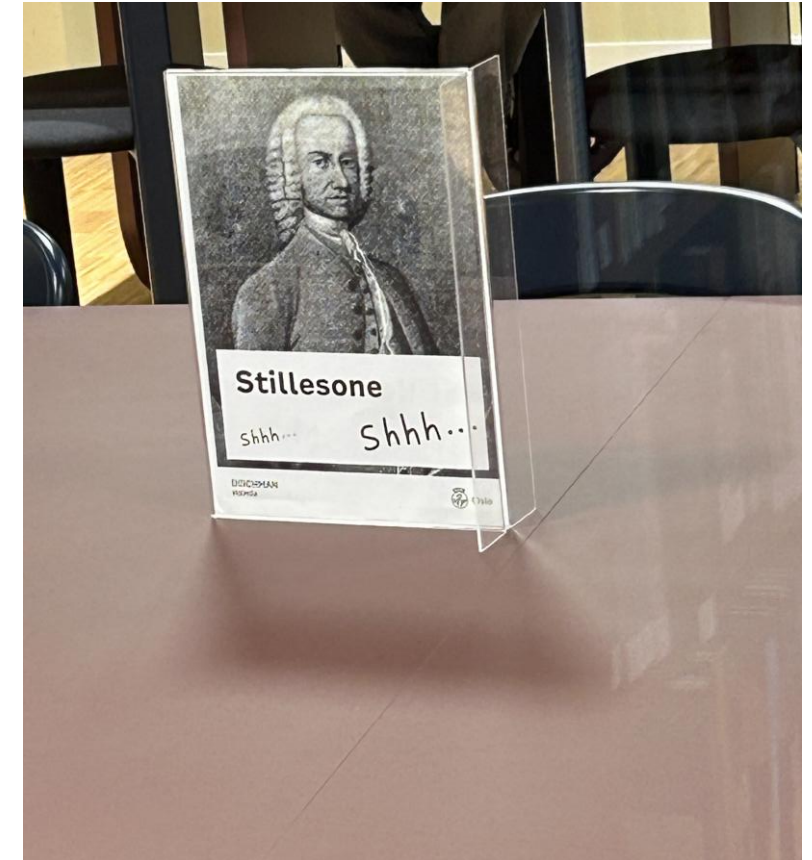
Torstai: Holmlia, Biblo Holmlia ja Grünerløkka

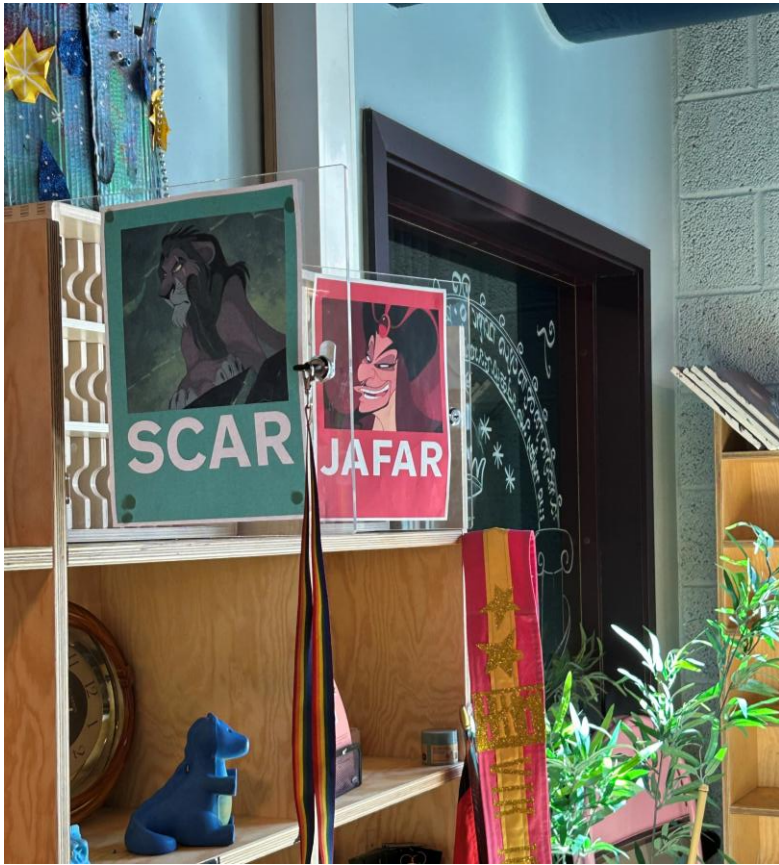
- Ajoimme aamusta Holmliaan, jossa pääsimme kokemaan Oslon toisen Biblon (kun emme päässeet keskiviikkona Biblo Tøyeniin sisälle)
- Sama konsepti kuin Tøyenissakin: yksi kaikille avoin kirjasto ja yksi teineille tarkoitettu "kirjasto+nupa"
- Grünerløkka edusti enemmän perinteisempää kirjastoa, vaikka sielläkin oli todella kekseliäitä tilaratkaisuja. Ulkona kirjaston oma hyötykasvipuutarha.

Holmlian kirjasto

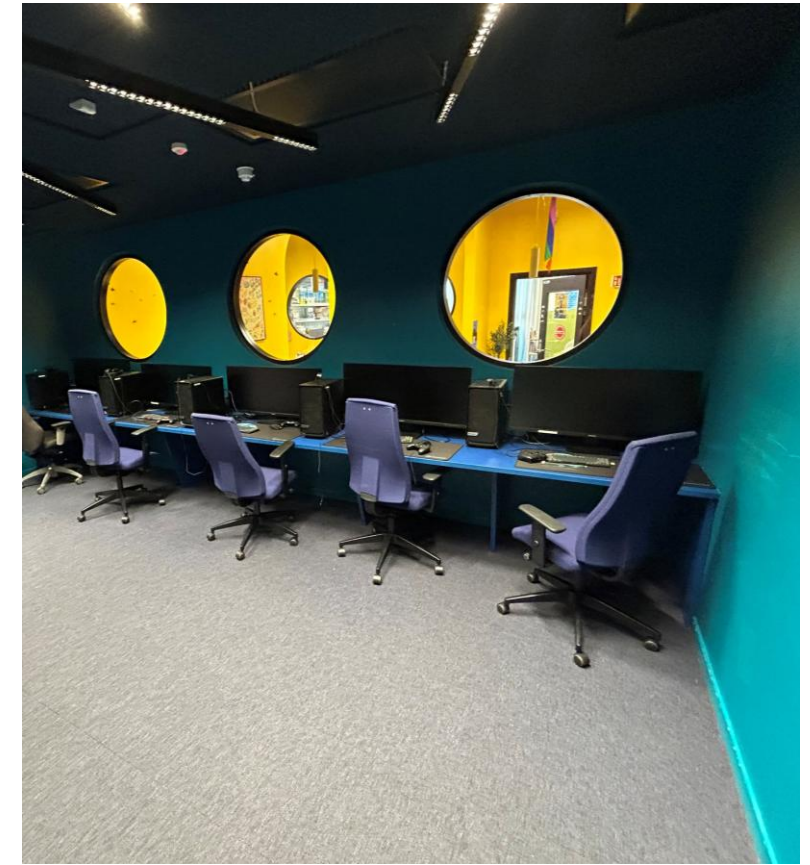

Holmlian kirjasto

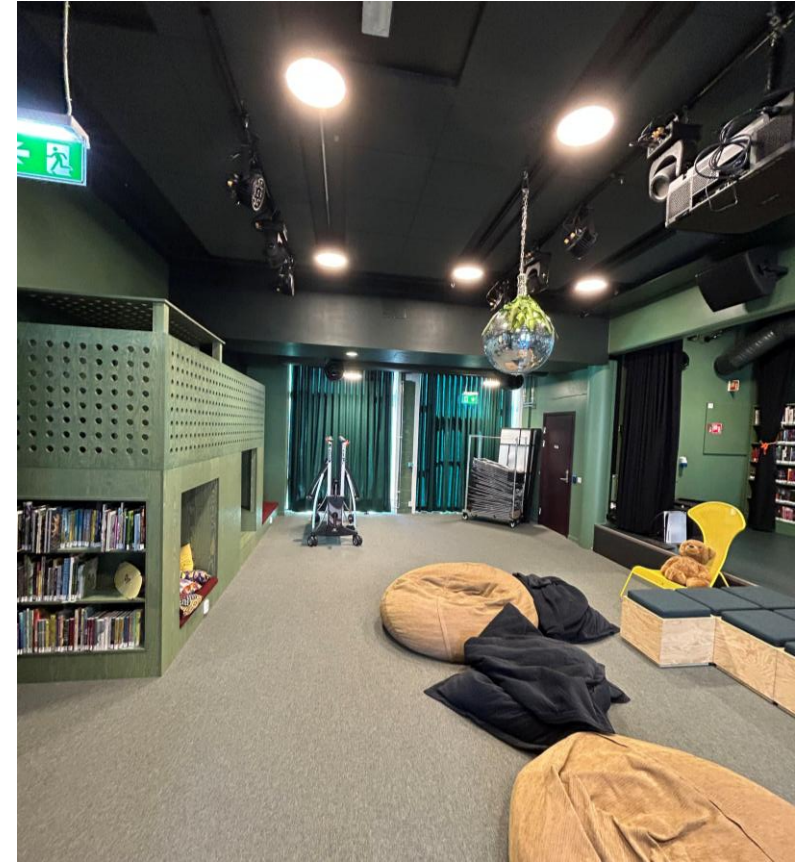
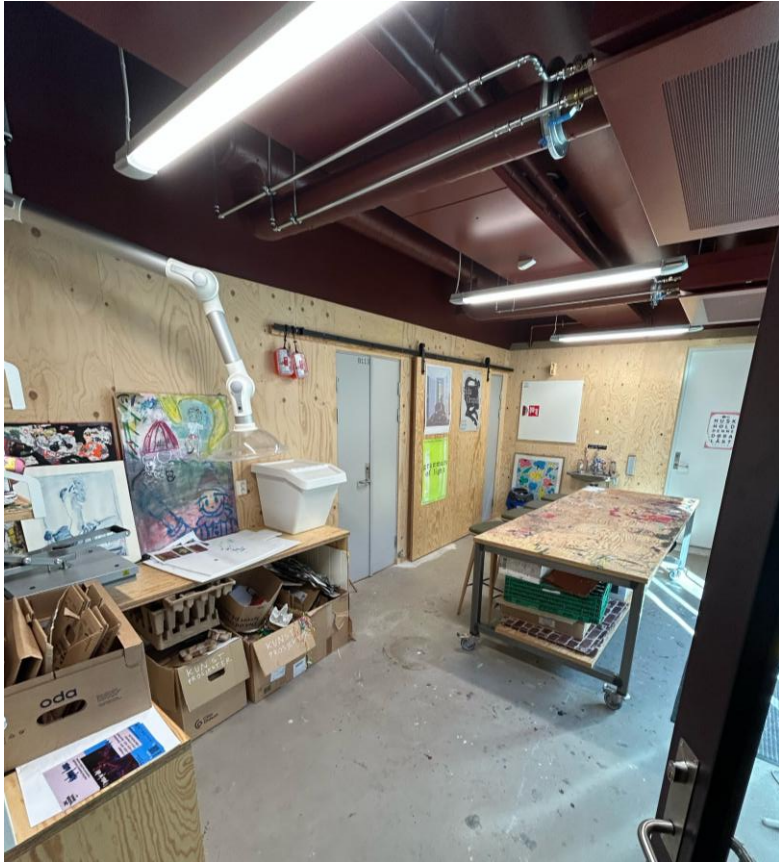

Biblo Holmlia

Biblo Holmlia

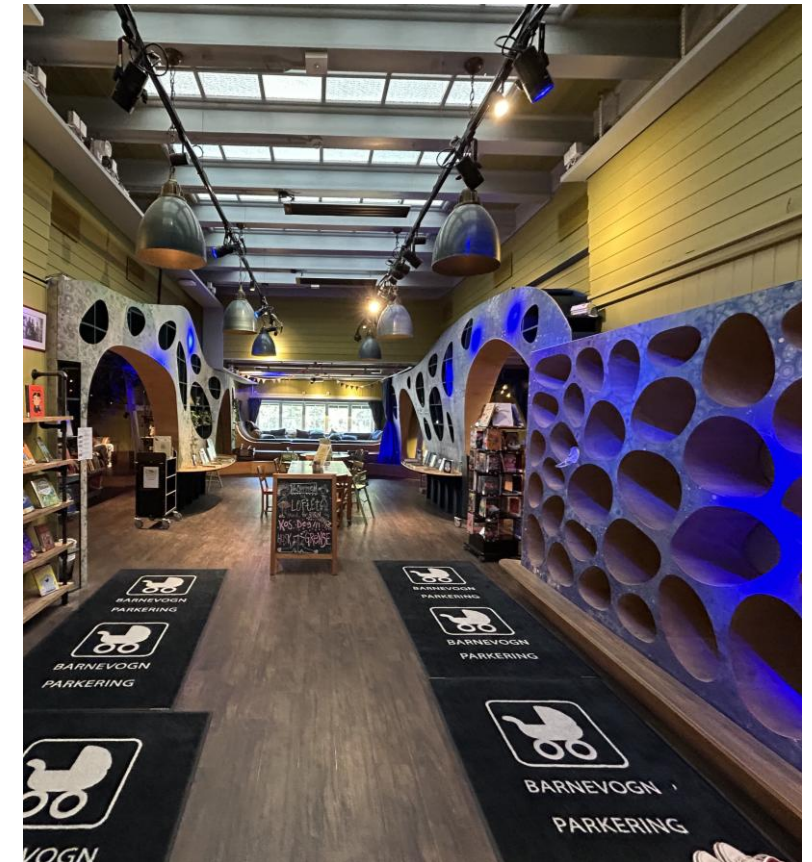
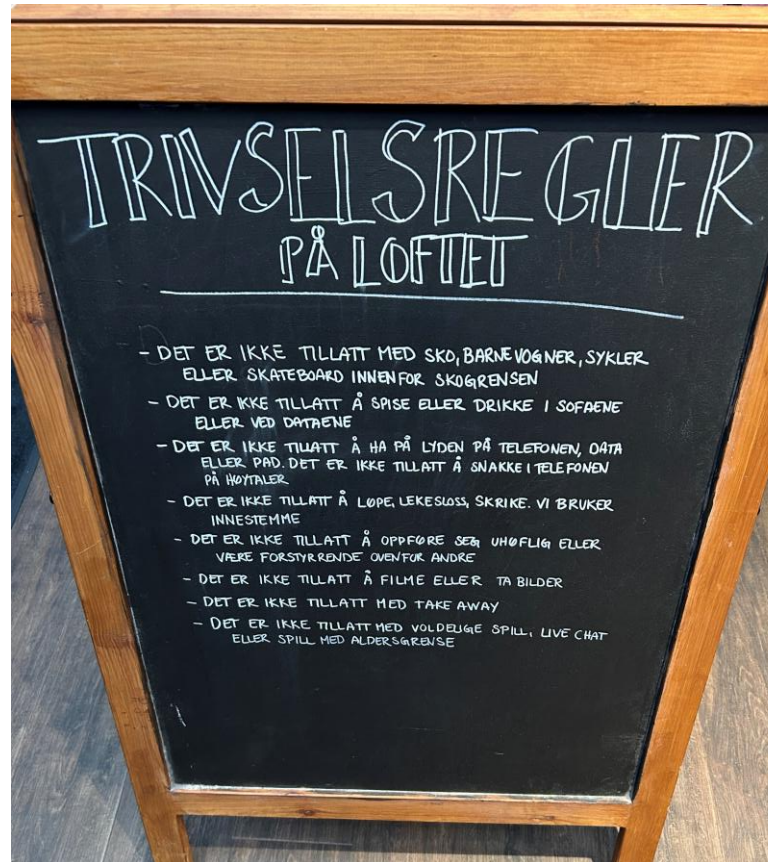

Biblo Holmlia

Grünerlokka

Grünerlokka

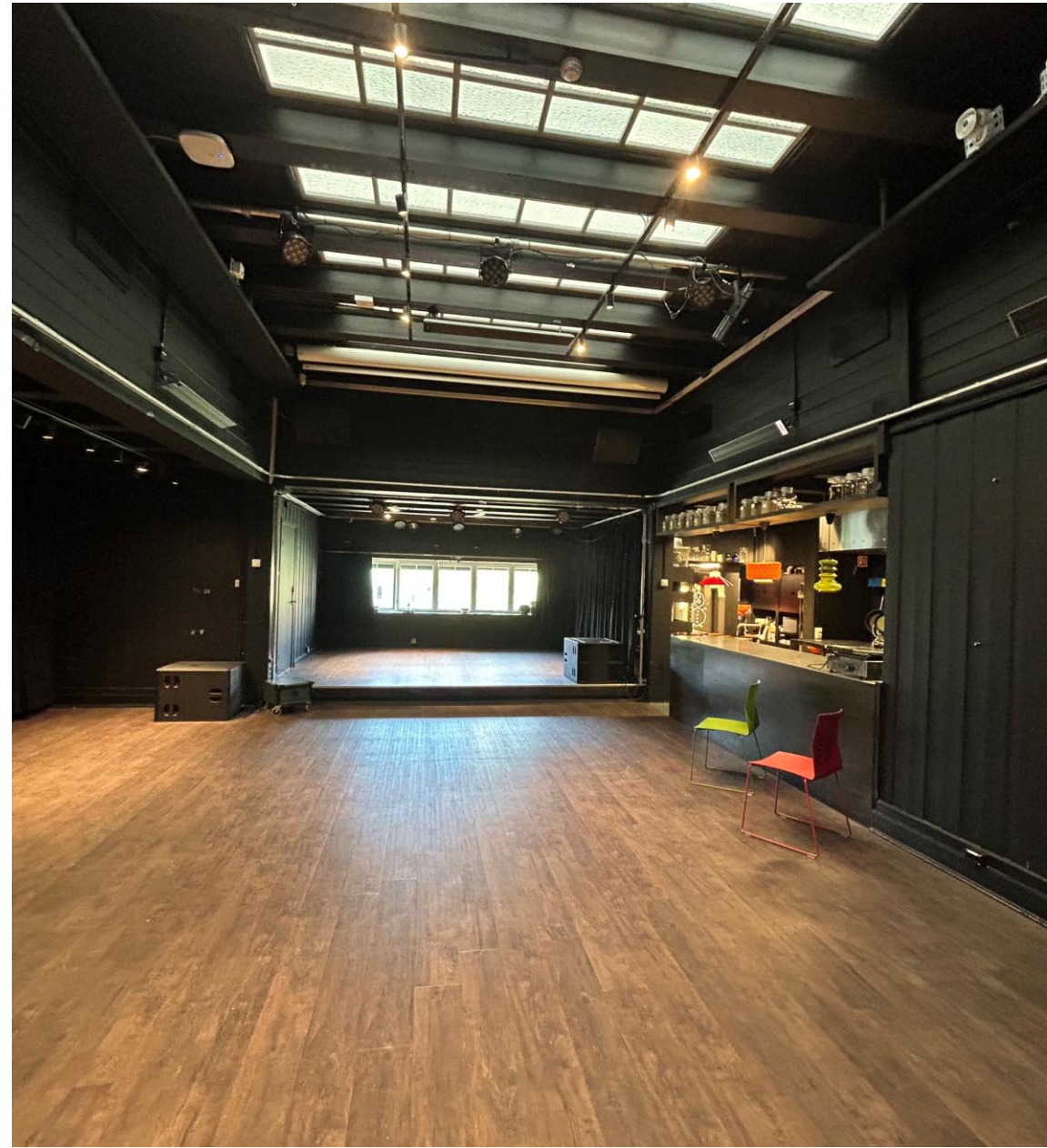

Muuta

- Päivät olivat aika pitkiä, noin klo 8-16 tai jopa yli klo 17
- Ruokataukoja oli tiuhaan, eli nälkä ei ehtinyt kasvaa liian pahaksi missään kohtaa. Myös wc-tauot huomioitiin.
- LVV hoiti kaikki käytännön järjestelyt ja tauotukset erinomaisesti. Meillä oli oma bussi käytössä suureen osaan kuljetuksista. Osaan kohteista sai halutessaan myös kävellä.
- Aika tiukka vierailuaikataulutus, ei aina paljoa vapaata aikaa kiertelylle kohteissa. Iltaisin sen sijaan oli vapaata aikaa Oslossa kiertelyyn.

Mitä kaikkea kirjaston tila voisi mahdollistaa, jos sen käyttötarkoitusta ei määritellä liian valmiiksi?

Kirjasto muuntautuvana tilana

Kirjasto ei ole vain kokoelmien säilytys- ja lainauspaikka, vaan joustava tila, jota muokataan käyttäjien ja yhteisön tarpeisiin.

- Muunneltavat ja monikäyttöiset tilat: tapahtumat, työpajat, pelaaminen, musiikki, liikunta, ruoanlaitto ja oleskelu
- Tilat suunnitellaan käyttäjäryhmien tarpeisiin – esim. lasten ja nuorten omat turvalliset tilat
- Käyttöä ohjataan tarvittaessa selkeillä säännöillä ja rakenteilla
- Tilat eivät palvele vain kirjaston omaa toimintaa: niitä vuokrataan ja avataan yhteisön käyttöön
- Käyttäjien toiveisiin reagoidaan ja toimintaa muokataan saadun palautteen perusteella

Mitä Oslon kirjastojen tilaratkaisuihin voisi oppia?

Tilasta toiminnaksi – ja käyttäjästä toimijaksi

- Monikäyttöisyys: yksi tila → useita käyttötarkoituksia
- Kohderyhmät: tiloja ja toimintaa suunnitellaan tietoisesti eri käyttäjille
- Osallistaminen: käyttäjät eivät vain käytä tiloja, vaan vaikuttavat niiden toimintaan
- Joustavuus: sääntöjä ja käytäntöjä voidaan muuttaa, kun käyttäjien tarpeet muuttuvat
- Yhteisöllisyys: kirjasto toimii alustana myös sellaiselle toiminnalle, joka ei perinteisesti kuulu kirjastoon (esim. kirjaston ja nuorisotalon yhdistelmät)

*Osallistamisessa tavoitteena ei ole
tehdä käyttäjille parempaa palvelua
heidän puolestaan, vaan tehdä sitä
heidän kanssaan.*

Nuoret eivät ole vain kohderyhmä

- Nuoret suunnittelevat, toteuttavat ja kehittävät kirjaston toimintaa
 - Nuoria toimii kirjastoavustajina ja työntekijöinä
 - Paikallisten nuorten tuntemusta ja verkostoja hyödynnetään
 - Osallistuminen voi muodostaa polun kirjastotyöhön
 - Nuorten omat ideat näkyvät konkreettisesti palveluissa ja tiloissa
-

Osallistaminen vaatii luottamusta

- Kirjaston rooli muuttuu toteuttajasta mahdollistajaksi
- Kysy → kuuntele → kokeile → anna vastuuta → arvioi → muuta
- Kaikkia toiveita ei voida toteuttaa
- Kaikki kokeilut eivät onnistu
- Käyttäjille annetaan silti todellista vaikutusvaltaa
- Esim. Biblon lasten nuudeleita koskenut adressi → käytäntö muuttui

Kirjasto paikallisyhteisön infrastruktuurina

Kirjasto ei vain palvele yhteisöä – se on osa yhteisöä

Paikallisuus ja luottamus: tunnetaan alue, ihmiset ja heidän tarpeensa

Matalan kynnyksen kohtaamispaikka: kirjasto vastaa myös sellaisiin tarpeisiin, jotka eivät perinteisesti kuulu kirjastoon

Monialaisuus: kirjastoissa työskentelee ja toimii eri alojen osaajia – kirjastotyö yhdistyy kulttuuriin, nuorisotyöhön, hyvinvointiin ja kestävään kehitykseen

Paikalliset nuoret ja muut asukkaat osallistuvat toimintaan myös tekijöinä

Laaja toimintakenttä: kirjallisuuden rinnalla mm. ruoanlaittoa, liikuntaa, pelaamista, musiikkia, puutarhanhoitoa ja korjaamista

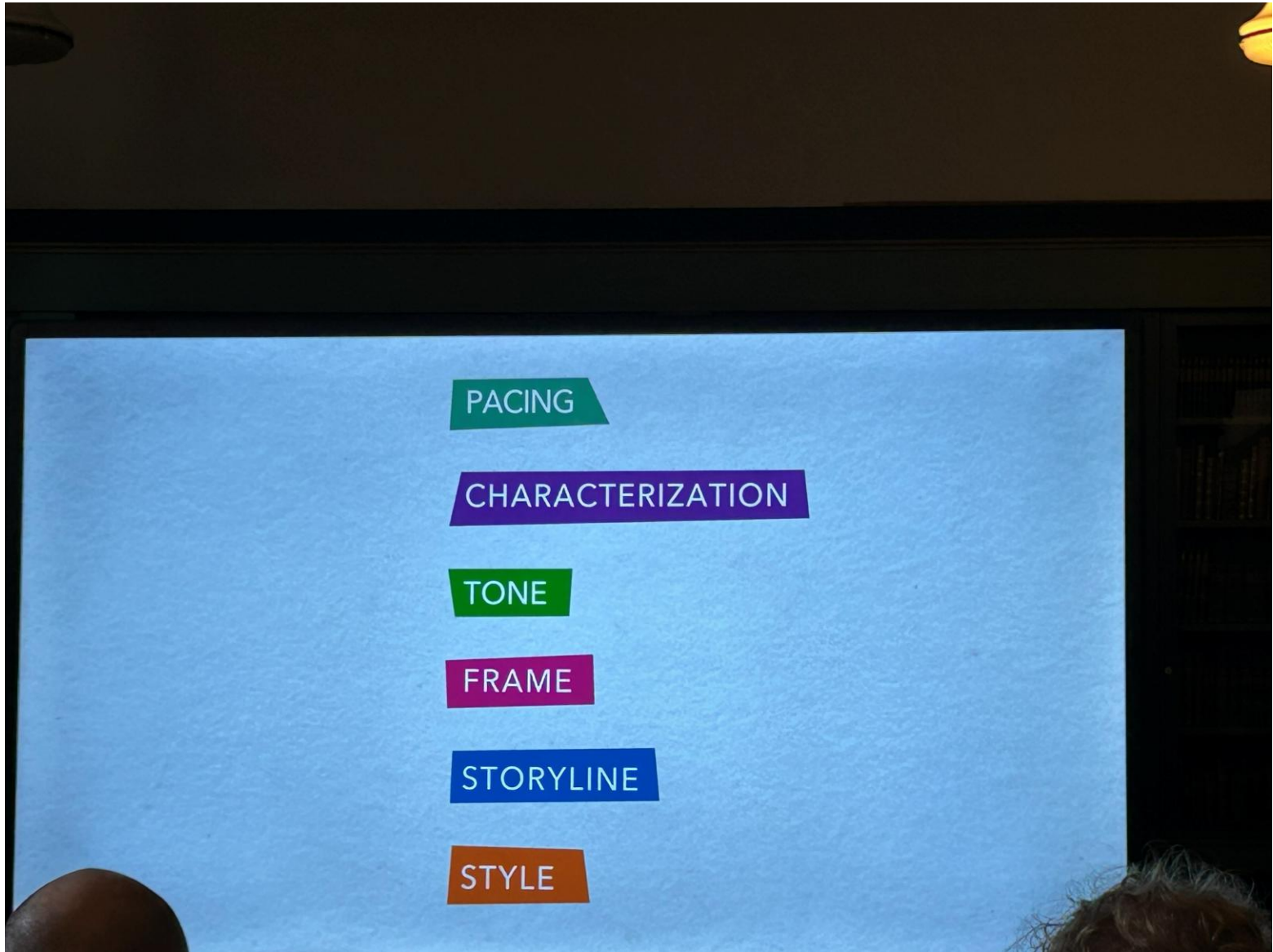
*Kirjaston tehtävä ei ole vain tarjota
kirjoja – vaan löytää syy tarttua
niihin.*

Kesälukukampanja

Lesersørvis & Gutta lesser

Lukutaidon edistäminen = kiinnostuksen herättämistä

- Lähtökohtana lukija: *Mikä tässä kirjassa voisi vedota juuri tähän lukijaan?*
- Valinnanvapaus: kirjastolainen suosittelee, mutta lukija valitsee
- Kiinnostuksen kohteet sisäänheittäjinä: manga, sarjakuvat, pelit, elokuvat, musiikki ja tapahtumat
- Kirjallisuus osaksi muuta toimintaa: kirjallisuutta yhdistetään luontevasti erilaisiin teemoihin ja kokemuksiin
- Tavoitteena lukumotivaatio: lukeminen osaksi mielekästä tekemistä – jopa *”maagista lapsuutta”*

*Kehittäminen ei ole yksittäinen
projekti, vaan jatkuva tapa
työskennellä.*

Oslossa kirjasto kehittää toimintaansa kokeilemalla

- Valmiin palvelumallin sijaan: kokeile → havainnoi → keskustele → muokkaa
- Kokeillaan käytännössä ja muutetaan toimintaa kokemusten perusteella
- Käyttäjien palaute vaikuttaa – myös pienet arjen havainnot voivat muuttaa käytäntöjä
- Epäonnistuminen on osa kehittämistä: kaikki kokeilut eivät toimi sellaisenaan
- Tiivis tiimityö ja jatkuva keskustelu tukevat nopeaa reagointia
- Kokeiluista rakennetaan pysyviä toimintamalleja ja konsepteja
- Kirjaston rooli on usein fasilitoida ja mahdollistaa, ei tehdä kaikkea itse

Kaikille sama $\neq$ kaikille sopiva

Kohderyhmiä tavoitetaan kohdennetusti

- Kohderyhmän tarpeet huomioidaan tiloissa, toiminnassa ja palveluissa
- Kohdennettu palvelu voi tarkoittaa:
 - omaa tilaa → esim. nuorille suunnatut tilat
 - omaa toimintaa → esim. *Men at the Library*
 - olemassa olevan toiminnan muokkaamista käyttäjille sopivaksi
- Kohderyhmää ei kuitenkaan tarvitse eristää omaksi käyttäjäryhmäkseen
- Tavoittamisessa hyödynnetään kohderyhmän omia verkostoja ja yhteisöjä
- Kohdennetaan tarpeen mukaan - ei oletusten mukaan.

*Pelitoimintaa ei tarvitse perustella sillä,
että se "johtaa lukemiseen".*

*Pelaamisella on arvoa jo itsessään – ja
se voi samalla toimia väylänä muuhun
kirjaston toimintaan.*

Pelaaminen vetää kirjastoon

- Pelaaminen on suosittua ohjelmaa
- Pelitilat osana lasten ja nuorten palveluja, myös pelitapahtumia miehille
- Pelaaminen mukana säännöllisessä viikko-ohjelmassa
- Pelaamisen ympärille syntyy kohtaamisia ja yhteisöllisyyttä
- Pelit kiinnostuksen kohteena auttavat tavoittamaan uusia käyttäjiä

Pelit eivät ole saareke

- Pelaaminen → luovuus → yhteisöllisyys → muu kirjaston toiminta
- Pelit + musiikki + äänittäminen + valokuvaus
- Pelit + tapahtumat + kirjallisuus
- Pelit + muut vapaa-ajan aktiviteetit
- Pelit osana eri kohderyhmien tavoittamista
- Kirjasto tarjoaa mahdollisuuksia, ei vain aineistoja

Pääteema	Toistuvat havainnot
Tilojen käyttö ja muunneltavuus	Kirjasto toimii monikäyttöisenä yhteisötilana. Tilat taipuvat tapahtumiin, työpajoihin, pelaamiseen, liikuntaan, musiikkiin, ruoanlaittoon ja oleskeluun. Käyttötarkoituksia ei rajata tiukasti.
Osallistaminen	Käyttäjiä, erityisesti lapsia ja nuoria, osallistetaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja jopa työntekijöiksi. Osallistaminen tarkoittaa konkreettista tekemistä ja vastuun jakamista, ei vain mielipiteiden keräämistä.
Lukutaidon edistäminen	Lukemiseen houkutellaan lähtemällä käyttäjän omista kiinnostuksenkohteista. Manga, sarjakuvat, elokuvat, pelit ja muut kulttuurimuodot toimivat siltoina kirjallisuuteen. Lukusuosituksissa painotetaan sitä, mikä kirjassa vetoaa juuri kyseiseen lukijaan.
Kirjaston kehittämistyö	Toimintaa kehitetään kokeilemalla, havainnoimalla ja muuttamalla käytäntöjä kokemusten perusteella. Työskentely on projektiluontoista, moniammatillista ja vahvasti paikalliseen yhteisöön kytkeytyvää.

Lähteet

- Diat 2 ja 3: <https://lvv.fi/kasvatus-ja-vapaa-aika/kirjastotoimi>
- Valokuvat: Sekaisin itse ottamiani ja matkalla olleiden kollegoiden ottamia. Biblo Tøyenin kuvat olivat matkanjohtaja Päivi Jokitalon aiemmalta matkalta ottamiaan kuvia.